

Yuvarlak Masa Toplantısı

“NATO’nun Değişen Rolü: 2026 Ankara Zirvesi”,

17 Haziran 2026, 14.00, M.Ü. RTE Kampüsü S1 135

Zuhall Mert Uzuner
MURCIR Direktörü

Arda Mevlütoğlu
*Mergen Sayısal
Stratejiler*

Ali Murat Kurşun
*Marmara
Üniversitesi*

Tarık Oğuzlu
*İstanbul Aydın
Üniversitesi*

Helin Sarı Ertem
*İstanbul Medeniyet
Üniversitesi*

Ozan Ahmet Çetin
*Milli Savunma
Üniversitesi*

Erman Tathioğlu
Bağımsız Araştırmacı

MURCIR

1994

ÖZET

7-8 Temmuz 2026 tarihinde Türkiye'nin başkenti Ankara'da düzenlenecek olan 36. NATO Zirvesi gerek Türk gerek dünya kamuoyunun gündemini meşgul eden bir konudur. Küresel gelişmeler bağlamında NATO'nun rolü, yeni tehditlerin tanımlanması, ittifak içi dengeler ve harcama düzenlemeleri gibi temel başlıkların yanı sıra, Türkiye'nin rolü ve Türk-Amerikan ilişkilerine dair de pek çok analiz medyada yer almaktadır. Bu bağlamda 17 Haziran 2026 tarihinde Marmara Üniversitesi Uluslararası Araştırma ve Uygulama Merkezi (MURCIR) tarafından düzenlenen yuvarlak masa toplantısı "NATO'nun değişen Rolü" teması ile toplanmıştır. Toplantıya katılan uzman ve akademisyenlerin değerlendirmeleri ve önerileri iki temel soru etrafında alınmıştır: Yeni dönemde, NATO'nun varlık nedeni (raison d'être) ve stratejik öncelikleri nasıl şekillenmektedir? Türkiye'nin özgül dış politika öncelikleri ile NATO yükümlülükleri arasındaki denge nasıl şekillenmektedir? Toplantıda davetli konuşmacılarımızın yanı sıra, Marmara Üniversitesi'nden Prof. Dr. Emre Erşen, Prof. Dr. Gonca Oğuz Gök, Doç. Dr. Ferit Belder de bulunmuş ve görüşlerini paylaşmıştır.

Sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

-Genişleyen Güvenlik Şemsiyesi ve Çok Boyutlu Tehditler: NATO'nun klasik bir savunma örgütü olmaktan çıkıp daha kapsamlı bir güvenlik şemsiyesine dönüşme ihtiyacı içinde olduğu belirtilmiştir. İttifakın benimsediği "360 derece yaklaşımı" gereği yalnızca Rusya merkezli değil, siber güvenlik gibi farklı alanlardan ve Orta Doğu gibi farklı coğrafyalardan gelen belirsiz ve çok boyutlu tehditlere de odaklanması gerektiği vurgulanmıştır.

-ABD'nin Stratejik Odak Değişimi ve Yük Paylaşımı: ABD'nin stratejik önceliklerini Asya-Pasifik bölgesine kaydırması ve daha pragmatik, işlem odaklı bir yaklaşım benimsemesinin NATO içindeki sorumluluk paylaşımı tartışmalarını derinleştirdiği ifade edilmiştir. Bu durumun ittifak için meydan okumalar barındırmakla birlikte, Avrupalı müttefikleri daha fazla sorumluluk almaya iterek gelecekte daha "Avrupalı bir NATO" yapılanmasına fırsat tanıyabileceği değerlendirilmiştir.

-Parçalı Tehdit Algısı ve Esnek İttifak Mimarisi: Üye devletler arasındaki tehdit algılarının geçmişe kıyasla çok daha parçalı ve heterojen bir nitelik taşıdığı dile getirilmiştir. Soğuk Savaş döneminin katı bloklaşmaları yerine, ihtiyaca ve konuya göre şekillenen "değişken geometri" temelli esnek alt koalisyonların ve spesifik tehditlere odaklanan dar kapsamlı güvenlik kümelerinin (örneğin F-35 kullanıcıları ağı) giderek önem kazandığı belirtilmiştir.

--Avrupa'nın Savunma ve Refah İkilemi: Uzun yıllar refah devleti harcamalarına öncelik vererek askeri kapasitesini daraltan Avrupa'nın, değişen güvenlik ortamında yeniden savunma inşasına yöneldiği hatırlatılmıştır. Ancak Avrupa'nın eşzamanlı olarak hem askeri kapasitesini artırma hem de Çin'e karşı teknolojik rekabet gücünü koruma çabasının ciddi bir kaynak ve sürdürülebilirlik çıkmazı yarattığı ifade edilmiştir.

-Türkiye'nin Pragmatik ve Çıkar Temelli Beklentileri: Türkiye'nin NATO üyeliğine ideolojik bir bağlılıktan ziyade güvenlik, strateji ve çıkar temelli pragmatik bir perspektifle yaklaştığı vurgulanmıştır. İttifak üyeliğinin Türkiye'ye sadece dış tehditlere karşı koruma sağlamakla kalmadığı, aynı zamanda Rusya ve Çin gibi aktörlerle ilişkilerinde pazarlık gücünü artırarak önemli bir stratejik manevra alanı da sunduğu belirtilmiştir.

-Türkiye'nin Kapasitesi ve İttifak İçi Güven Sorunları: Türkiye'nin Karadeniz güvenliğindeki dengeleyici rolü, insansız hava araçları gibi yerli savunma sanayii kapasitesi ve geniş diplomatik ağıyla NATO için vazgeçilmez bir ortak olduğu ifade edilmiştir. Buna karşın, bazı Avrupalı müttefiklerin çifte standartlı ve mesnetsiz yaklaşımlarının ittifak içinde Türkiye kamuoyunda güven sorunlarını derinleştirdiğine dikkat çekilmiştir.

-2026 Ankara Zirvesi'nin Sembolik ve Stratejik Anlamı: 2026 yılında Türkiye'nin ev sahipliğinde gerçekleşecek Ankara Zirvesi'nin, ittifak için radikal ve büyük yapısal kararların alınacağı bir toplantıdan ziyade diplomatik önem taşıyan sembolik bir organizasyon olacağı değerlendirilmiştir. Buna rağmen zirvenin, Türkiye'nin bölgesel konumunu, kapasitesini ve NATO içerisindeki görünürlüğünü küresel sahnede pekiştirmesi açısından büyük önem taşıdığı sonucuna varılmıştır.

Giriş

Bu yayın, 17 Haziran 2026 tarihinde, Marmara Üniversitesi Recep Tayyip Erdoğan Külliyesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, 135 numaralı salon, MURCIR’de düzenlenen “NATO’nun Değişen Rolü: 2026 Ankara Zirvesi” başlıklı Yuvarlak Masa Toplantısı’nın sonucunda oluşturulmuştur. Toplantıya Dr. Ozan Ahmet Çetin, Doç. Dr. Helin Sarı Ertem, Dr. Ali Murat Kurşun, Prof. Dr. Tarık Oğuzlu, Dr. Erman Tathioğlu ve Arda Mevlütoğlu katılmıştır. NATO Zirvesi’ne dair beklentiler ve öngörülerini ele almak ve küresel ve bölgesel etkilerini incelemek üzere bir araya gelen uzman ve akademisyenlerin analizlerini toparlayarak raporun hedefi, toplantı öncesi bir ön bilgi sunmaktır. Katılımcılara önceden sunulan iki soru etrafında kısa konuşmalar formatında düzenlenen konuşmada NATO’nun kurumsal dönüşümü ve stratejik önceliklerindeki değişimler yanında Türkiye’nin rolü ve bölgeye etkileri ele alan değerlendirmeler yapılmıştır. Toplantı, açılış konuşması ve ufuk turunun ardından değerli katılımcılardan iki tur beşer dakikalık kısa konuşmalar alınarak gerçekleştirilmiştir. Toplantı süresince yapılan değerlendirmeler kayıt altına alınmış ve ek değerlendirmeler sonrası yayınlana hazırlanmıştır.

Ufuk Turu

Toplantının açılışı, Prof. Dr. Zuhâl Mert Uzuner tarafından yapılmıştır. Toplantının koordinatörü Dr. Ali Murat Kurşun, açılış konuşmasında katılımcılara teşekkür ederek MURCIR bünyesinde NATO’ya ilişkin gerçekleştirilen ilk toplantıyı düzenlemekten duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Akabinde Kurşun, toplantı çerçevesinde tartışılacak soru ve temaları ortaya koymuştur. Kurşun, NATO’nun geleceğine ilişkin tartışmaların yalnızca geleneksel güvenlik anlayışı çerçevesinde değerlendirilmemesi gerektiğini vurgulamış ve ittifakın klasik bir savunma organizasyonu olmaktan çıkarak daha kapsamlı bir güvenlik şemsiyesi veya güvenlik paktına dönüşüp dönüşmediği sorusunu gündeme taşımıştır. Bu bağlamda NATO’nun finansal sürdürülebilirliği meselesinin giderek daha önemli hale geldiğini belirtmiştir. Kurşun ayrıca NATO’nun son dönemde benimsediği “360 derece yaklaşım” çerçevesinde ittifakın yalnızca Rusya kaynaklı tehditlere odaklanmasının yeterli olmayacağını, farklı coğrafyalardan gelebilecek çok boyutlu tehditlere karşı misyonunu genişletme ihtiyacıyla karşı karşıya bulunduğunu

“*Ali Murat Kurşun: 360 derece yaklaşımı uyarınca ittifakın çok boyutlu tehditlere karşı misyonunu genişletmeye ihtiyacı vardır.*”

ifade etmiştir. Bu kapsamda siber güvenlik alanının ve siber kapasite inşasının NATO'nun kurumsal dönüşümünde hangi noktada konumlandığının da tartışılması gereken temel meselelerden biri olduğunu vurgulamıştır.

Konuşmada ayrıca ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrasında şekillenen liberal uluslararası düzen ve bu düzenin kurumlarına yönelik artan güvensizliğine dikkat çekilmiş, Washington'un stratejik önceliklerini giderek Asya-Pasifik bölgesine kaydırmasının NATO açısından ne tür sonuçlar doğuracağı sorusu gündeme getirilmiştir. Avrupa ülkeleri arasında tehdit algılarının giderek farklılaşmasının da NATO'nun ortak tehdit değerlendirmelerini zorlaştırdığı belirtilmiş; bu nedenle ittifakın tehdit algısının geçmiş dönemlere kıyasla daha parçalı ve heterojen bir nitelik kazandığı ifade edilmiştir.

Dr. Ali Murat Kurşun konuşmasının devamında, NATO'nun tarihsel olarak en etkin olduğu dönemlerin genellikle belirgin ve sabit bir tehdidin mevcut olduğu dönemler olduğuna dikkat çekmiştir. Günümüzde ise tehdit ortamının daha belirsiz ve çok boyutlu bir nitelik taşıdığını, bunun da ittifakın stratejik yönelimini belirlemeyi zorlaştırdığını ifade etmiştir. Ayrıca siyasi tıkanmalar ve dışlayıcı yaklaşımların da NATO'nun karşı karşıya olduğu önemli sorunlar arasında yer aldığını belirtmiştir. Ortadoğu'daki kriz sarmalının, NATO'nun son yıllarda benimsediği 360 derece güvenlik perspektifi içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulayan Kurşun, ittifakın yalnızca Avrupa merkezli tehdit algısıyla hareket etmesinin yetersiz kalacağını ifade etmiştir. Bu çerçevede Türkiye'nin sahip olduğu askeri kapasite, stratejik konumu ve Avrupa güvenlik mimarisine sağlayabileceği katkıların yeniden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkiye'nin özellikle Birleşik Krallık ve Norveç gibi AB dışında kalan ancak NATO üyesi ülkelerle geliştirdiği ve geliştirebileceği ilişkilerin de ittifak bağlamında ele alınmasının önemine değinmiştir. Bunun yanı sıra Türkiye'nin yalnızca kapasite artırıcı askeri katkılar sunan bir müttefik olarak değil, aynı zamanda arabuluculuk ve diplomasi kapasitesi yüksek bir aktör olarak değerlendirilmesinin kritik bir tartışma alanı olduğunu ifade etmiştir.

Yeni dönemde, NATO'nun varlık nedeni (raison d'être) ve stratejik öncelikleri nasıl şekillenmektedir?

Toplantı Prof. Dr. Tarık Oğuzlu'nun değerlendirmeleriyle devam etmiştir. Oğuzlu, NATO içerisindeki güncel tartışmaların büyük ölçüde yeni olmadığını, ittifak içindeki yük/sorumluluk paylaşımı tartışmalarının kuruluşundan bu yana devam eden meseleler arasında bulunduğunu belirtmiştir. Bu nedenle söz konusu anlaşmazlıkların NATO içerisindeki çatlakların derinleştiği veya ittifakın dağılma sürecine girdiği şeklinde yorumlanmaması gerektiğini vurgulamıştır. NATO'nun gelecekte de varlığını sürdüreceğini düşündüğünü ifade eden Oğuzlu, günümüzde ittifakın aynı anda farklı tehditlerle karşı karşıya olduğunu belirtmiştir.

Bu bağlamda Rusya'nın güvenlik alanında, Çin'in ekonomik alanda ve Donald Trump'ın temsil ettiği yaklaşımın ise normatif ve siyasi düzlemde NATO açısından önemli meydan okumalar oluşturduğunu ifade etmiştir.

Oğuzlu'ya göre Batı dünyasında yeni bir nesil dönüşüm yaşanmaktadır. Geleneksel Atlantikçi anlayışın yerini daha pragmatik, işlem odaklı ve ulusötesi ilişkileri önceleyen bir yaklaşım almaktadır. Bu dönüşüm NATO açısından yalnızca risk değil aynı zamanda fırsatlar da üretmektedir. Özellikle Rusya ve Çin kaynaklı meydan okumaların, Avrupalı müttefikleri daha fazla sorumluluk almaya yöneltebileceğini belirten Oğuzlu, gelecekte daha Avrupalı bir NATO ortaya çıkabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte NATO'nun küresel ölçekte faaliyet gösteren bir örgüte dönüşmesini olası görmediğini, ne Avrupa ülkelerinin ne de Trump çizgisindeki Amerikan yönetimlerinin böyle bir dönüşümü destekleyeceğini belirtmiştir.

NATO'nun tarihsel gelişimini üç döneme ayıran Oğuzlu, 1949–1991 yıllarını “NATO 1.0”, 1991–2014 dönemini “NATO 2.0” ve 2014 sonrasında ise “NATO 3.0” olarak tanımlamıştır. Ona göre günümüzdeki NATO, ittifakı kuruluş amacına ve temel güvenlik fonksiyonlarına geri döndürmeyi hedefleyen üçüncü evresini yaşamaktadır.

“

Tarık Oğuzlu : Günümüzdeki NATO, ittifakı kuruluş amacına ve temel güvenlik fonksiyonlarına geri döndürmeyi hedefleyen üçüncü evresini yaşamaktadır.

Oğuzlu, Joe Biden yönetiminin devam etmesi halinde NATO'nun bu “fabrika ayarlarına dönüş” sürecinin daha hızlı ilerleyebileceğini, ancak Trump sonrası dönemde ittifakın önemli bir dönüm noktasına geldiğini ifade etmiştir.

”

Doç. Dr. Helin Sarı Ertem ise konuşmasında uluslararası sistemde ortaya çıkan yeni ittifak dinamiklerine odaklanmıştır. Ertem'e göre günümüzde her kriz, sabit bloklar yerine konuya ve ihtiyaca göre şekillenen farklı koalisyonları ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede “değişken geometri” kavramının giderek daha fazla önem kazandığını vurgulamıştır. Yükselen orta büyüklükteki güçlerin izlediği esnek dış politika tercihleri, farklı konular etrafında değişen ortaklıklar kurulmasını mümkün kılmaktadır. Ertem'e göre büyük ölçekli savaşların önlenmesinde de bu esnek ittifak yapılarının önemli bir rolü bulunmaktadır. Sabit ve katı bloklaşmaların aksine, ihtiyaç ve konu bazlı şekillenen esnek ittifaklar sistemin daha yönetilebilir olmasını sağlamaktadır.

“

Helin Sarı Ertem: NATO'nun belirsizlik çağında esneklik ve dayanıklılık testinden geçmektedir. Değişken geometrili dünya ve esnek ittifaklara duyulan ihtiyaç artmaktadır.

”

Ertem, bu bağlamda NATO'nun karşı karşıya olduğu temel sorunun, Soğuk Savaş döneminden miras kalan daha katı ve güvenlik merkezli kurumsal anlayışını günümüzün esnek ve değişken uluslararası ortamına nasıl uyarlayacağı olduğunu belirtmiştir. NATO'nun uzun vadede hayatta kalmasını sağlayacak koşulların ve kurumsal dayanıklılığının nasıl tesis edileceği sorularının giderek daha önemli hale geldiğini ifade etmiştir. Ayrıca ittifakın değişen koşullara uyum sağlayamaması durumunda varlığını sürdürüp sürdüremeyeceği sorusunun da tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Konuşması sırasında NATO'nun kurumsal yapısını anlatmak amacıyla bir yel değirmeni görseline atıfta bulunan Ertem, bu görseldeki bayrakların ittifakı oluşturan üyeleri, motor gücü temsil eden unsurun ise Amerika Birleşik Devletleri'ni simgelediğini ifade etmiştir.

“Birlikte hareket etmeliyiz” anlayışının NATO'nun temel çalışma prensibi olduğunu belirten Ertem, günümüzde artık tek yönlü esen bir rüzgârın bulunmadığını, farklı güç merkezlerinin ortaya çıktığı çok yönlü bir uluslararası sistemde NATO'nun nasıl uyum sağlayacağını temel meselelerden biri olduğunu vurgulamıştır.

Ertem'e göre NATO'nun tarihsel başarısı yalnızca üyelerini dış tehditlerden korumasından kaynaklanmamaktadır. İttifakın asıl başarısı, üyelerinin birbirleriyle savaşmasını engellemiş olmasıdır. Bu nedenle NATO, dünya tarihinde en uzun süre varlığını sürdüren savunma örgütü olarak değerlendirilmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin de tarihsel olarak ittifak içerisindeki “büyük abi” rolüyle müttefikler arasındaki çatışmaları önlemeye çalıştığını ifade etmiştir. Ancak Donald Trump'ın NATO'nun varlık gerekçesini ve ittifak dayanışmasını sorgulayan söylemlerinin, örgütün ontolojik temelleri açısından ciddi bir çelişki yarattığını ve NATO'nun geleceğine ilişkin tartışmaları daha da derinleştirdiğini belirtmiştir.

Prof. Dr. Tarık Oğuzlu ve Doç. Dr. Helin Sarı Ertem'in sunumlarının ardından Dr. Ali Murat Kurşun kısa bir değerlendirme yaparak öne çıkan noktaları toparlamış ve tartışmayı bir sonraki konuşmacıya yönlendirmiştir.

“
Helin Sarı Ertem
Amerika Birleşik
Devletleri ve özellikle de
Başkan Trump, kendi
kurduğu ve uluslararası
ve bölgesel güvenlik
mimarisinin önemli bir
parçası olan bu önemli
örgütün varoluş
değerlerini (bir anlamda
ontolojik
güvenliğini),bizzat
kendisi tehlikeye
atmaktadır
”

“

Ozan Ahmet Çetin: Joe Biden'ın son gerçek transatlantikçi Amerikan başkanı olarak anılacağı" yönündeki argümanlar dikkate değerdir. Bununla birlikte, Trump sonrası dönemin gerçekten ne kadar farklı olacağı sorusunun da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir.

”

Kurşun, NATO'nun değişen tehdit ortamına uyum sağlama kapasitesi, Avrupa'nın güvenlik sorumluluklarını üstlenme isteği ve Türkiye'nin bu süreçte üstlenebileceği rollerin toplantının temel eksenlerinden biri olarak ortaya çıktığını vurgulamıştır.

Toplantı Dr. Ozan Ahmet Çetin'in değerlendirmeleriyle devam etmiştir. Çetin, günümüzde sıkça dile getirilen “Joe Biden'ın son gerçek transatlantikçi Amerikan başkanı olarak anılacağı” yönündeki argümanın dikkate değer olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte, Trump sonrası dönemin gerçekten ne kadar farklı olacağı sorusunun da ayrıca değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Grönland tartışması gibi istisnai örneklerin ötesinde, Avrupa ile Amerika Birleşik Devletleri arasındaki birçok anlaşmazlığın yeni olmadığını vurgulamış; Avrupalıların “ABD bizi terk ediyor mu?” sorusuyla, Amerikalıların “Avrupa neden hâlâ kendi savunma kapasitesini yeterince geliştiremedi?” eleştirisinin uzun yıllardır süregelen tartışmalar olduğunu belirtmiştir.

Çetin'e göre günümüzde asıl farklılık yaratan unsur, çift kullanımlı teknolojilerin ve kritik sivil altyapıların güvenlik tartışmalarının merkezine yerleşmesidir. Avrupa'nın son dönemde teknolojik bağımlılıklarını azaltmaya yönelik girişimlerinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiş; özellikle bazı Avrupa ülkelerinde Amerikan teknoloji şirketleriyle yapılan sözleşmelerin gözden geçirilmesinin veya iptal edilmesinin bu eğilimin bir göstergesi olduğunu belirtmiştir. NATO'nun kurulduğu dönemde uluslararası düzenin “Pax Americana” olarak tanımlandığını, ancak günümüzde daha parçalı ve belirsiz bir düzenin ortaya çıktığını ifade eden Çetin, bu yeni düzenin kalıcı olup olmayacağını henüz öngörülemediğini söylemiştir. ABD'de giderek güç kazanan yaklaşımın, ideolojik yakınlıktan çok ekonomik kapasiteye, stratejik öneme ve somut çıkar ortaklıklarına dayalı iş birliklerini öncelediğini vurgulamıştır.

“

Ozan Ahmet Çetin: günümüzde asıl farklılık yaratan unsur, çift kullanımlı teknolojilerin ve kritik sivil altyapıların güvenlik tartışmalarının merkezine yerleşmesidir. Avrupa'nın son dönemde teknolojik bağımlılıklarını azaltmaya yönelik girişimlerinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.

”

Bu bağlamda Çetin, ABD'nin yeni uluslararası angajman ve müttefiklik anlayışını kavramak için "Pax Silica" gibi girişimlerin yakından incelenmesi gerektiğini öne sürmüştür. Buna rağmen Washington'un Avrupa üzerindeki stratejik etkisini tamamen kaybetmek istemediğini, dolayısıyla transatlantik ilişkinin temel dinamiklerinin devam ettiğini belirtmiştir. Çetin'e göre NATO içerisinde olası bir ayrışmanın maliyeti son derece yüksek olacaktır. Bu nedenle ittifakın kurumsal varlığını sürdürmesi beklenmekle birlikte, üyelerin aynı zamanda alternatif güvenlik projelerini ve iş birliği seçeneklerini de yedekte tutacakları bir döneme girilmektedir.

Ozan Ahmet Çetin: ABD'nin yeni uluslararası angajman ve müttefiklik anlayışını kavramak için "Pax Silica" gibi girişimlerin yakından incelenmesi gerekmektedir.

Arda Mevlütoğlu konuşmasında Avrupa güvenlik mimarisinin karşı karşıya olduğu yapısal ikilemlere dikkat çekmiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ardından Avrupa ülkelerinin savunma harcamalarını azaltarak refah devleti politikalarına öncelik verdiğini, bunun sonucunda askeri kapasite ve savunma altyapısında önemli ölçüde küçülmeye gidildiğini ifade etmiştir. Ancak günümüzde Avrupa ülkelerinin yeniden savunma kapasitesi inşa etmeye çalıştıklarını, bunun ise yalnızca finansal kaynaklarla değil insan kaynağı ve toplumsal destekle de yakından ilişkili olduğunu belirtmiştir. Savunma alanında kalıcı bir dönüşümün sürdürülebilmesi için uzun vadeli siyasi ve toplumsal desteğin gerekli olduğunu vurgulayan Mevlütoğlu, sosyal refah düzeyi yüksek Avrupa toplumlarının artan savunma harcamalarına nasıl tepki vereceğinin henüz net olmadığını ifade etmiştir.

**Arda Mevlütoğlu:
Savunma alanında kalıcı bir dönüşümün sürdürülebilmesi için uzun vadeli siyasi ve toplumsal destek gereklidir**

Bu noktada Türkiye'nin farklı bir konumda bulunduğunu belirten Mevlütoğlu, Türk toplumunun tarihsel olarak güvenlik tehditleriyle yaşamaya daha alışkın olduğunu ve bu nedenle savunma harcamalarına ilişkin toplumsal algının Avrupa'dan farklılaştığını dile getirmiştir.

“

Arda Mevlutoğlu:
NATO üyeliği devam
etmekle birlikte, NATO
içerisinde belirli
tehditlere odaklanan,
aynı stratejik
öncelikleri paylaşan,
daha küçük ve uyumlu,
daha dar kapsamlı alt
ittifakların oluştuğu
gözlemlenmektedir.

”

Ayrıca Avrupa'nın bir yandan Çin karşısında teknolojik rekabet gücünü artırmak, diğer yandan da Rusya kaynaklı tehditlere karşı askeri kapasitesini yükseltmek istemesinin ciddi bir kaynak sorunu yarattığını ifade etmiştir. Avrupa'nın aynı anda hem ekonomik rekabet hem de savunma kapasitesi alanlarında yatırım yapmak zorunda kalmasının önemli bir stratejik çıkmaz oluşturduğunu belirtmiştir.

Mevlutoğlu ayrıca Avrupa'daki F-35 kullanıcılarının oluşturduğu yeni güvenlik ağlarına dikkat çekmiş ve özellikle Kuzey Avrupa'dan Güney Avrupa'ya uzanan belirli ülkelerin Rusya'ya karşı daha yoğun güvenlik koordinasyonu geliştirdiğini ifade etmiştir. Bu durumun NATO içerisinde NATO benzeri daha küçük ve uyumlu güvenlik kümelerinin ortaya çıkmasına yol açabileceğini belirtmiştir. Ona göre NATO üyeliği devam etmekle birlikte, Rusya ve Çin gibi belirli tehditlere odaklanan, aynı stratejik öncelikleri paylaşan daha dar kapsamlı alt ittifakların oluştuğu gözlemlenmektedir.

Dr. Erman Tatlıoğlu ise NATO'nun Soğuk Savaş sonrası dönemde ağırlıklı olarak koruyucu ve istikrar sağlayıcı bir rol üstlendiğini ifade etmiştir. Avrupa ülkelerinin NATO'ya ne ölçüde bağımlı olduklarının özellikle Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında daha görünür hale geldiğini belirten Tatlıoğlu, uzun yıllar boyunca düşük seviyelerde tutulan savunma harcamalarının Avrupa'nın güvenlik alanındaki kırılganlıklarını ortaya çıkardığını ifade etmiştir. Rusya ile yaşanan çatışmanın Avrupa ülkelerini savunma politikalarını yeniden gözden geçirmeye yönelttiğini; savunma bütçelerinin artırılması, yeni iş birliği mekanizmalarının geliştirilmesi ve Avrupa güvenlik yapısının güçlendirilmesi yönünde adımlar atıldığını belirtmiştir.

Bununla birlikte Avrupa'nın savunma sanayisini güçlendirme hedefleri ile ABD'nin öncelikleri arasında tam bir uyum bulunup bulunmadığının hâlen tartışmalı olduğunu ifade etmiştir.

“

Ozan Ahmet Çetin:
günümüzde asıl farklılık
yaratıcı unsur, çift
kullanımlı teknolojilerin ve
kritik sivil altyapıların
güvenlik tartışmalarının
merkezine yerleşmesidir.
Avrupa'nın son dönemde
teknolojik bağımlılıklarını
azaltmaya yönelik
girişimlerinin bu çerçevede
değerlendirilmesi
gerekmektedir.

”

Özellikle Donald Trump'ın NATO'ya yönelik eleştirel yaklaşımının ve bazı müttefiklerin savunma harcamalarına ilişkin çıkışlarının ittifakın geleceğine dair soru işaretleri yarattığını vurgulamıştır. Tatlıoğlu'na göre NATO, bu meydan okumaları "360 derece güvenlik" anlayışıyla aşmaya çalışmaktadır. Bu yaklaşım, ittifakın yalnızca tek bir rakibe karşı değil, farklı bölgelerden ve farklı alanlardan kaynaklanan çok boyutlu tehditlere karşı ortak bir güvenlik anlayışı geliştirmesini hedeflemektedir.

Toplantının son değerlendirmeleri Prof. Dr. Zuhall Mert Uzuner tarafından yapılmıştır. Uzuner, NATO'nun geleceğine ilişkin tartışmaların Avrupa'nın geleceğiyle iç içe geçtiğini vurgulamıştır. Özellikle Doğu Avrupa kavramının ve Avrupa'nın stratejik sınırlarının son yıllarda önemli ölçüde genişlediğini ifade etmiş; Ukrayna krizinden önce NATO'nun sınırlarının ve genişleme perspektifinin bugünkü kadar net biçimde tanımlanmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda NATO'nun gelecekteki sınırlarının nasıl şekilleneceği, hangi üyelerin bu süreçte öncü rol üstleneceği ve müttefikler arasında ortak bir stratejik anlayışın bulunup bulunmadığı sorularının önem kazandığını dile getirmiştir.

Uzuner'e göre NATO'nun geleceği yalnızca ABD'nin politikalarıyla açıklanamaz. Avrupa Birliği'nin kendi sınırlarını, etki alanını ve küresel rolünü nasıl tanımlayacağı da NATO'nun gelecekteki işlevlerini belirleyecektir. Ayrıca İsrail gibi NATO üyesi olmayan ancak birçok NATO ülkesiyle yoğun ikili güvenlik ilişkileri geliştiren aktörlerin de yeni güvenlik mimarisi içerisinde dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Sonuç olarak Avrupa'nın ve NATO'nun kendilerine nasıl bir rol biçtikleri sorusunun, ittifakın gelecekteki varlık nedenini ve stratejik yönelimini belirleyecek temel unsur olduğunu vurgulamıştır.

Zuhall Mert Uzuner:
Avrupa'nın stratejik sınırları son yıllarda önemli ölçüde genişletilmeye çalışılmaktadır. NATO'nun gelecekteki sınırlarının nasıl şekilleneceği, hangi üyelerin bu süreçte öncü rol üstleneceği ve müttefikler arasında ortak bir stratejik anlayışın bulunup bulunmadığı soruları bu bağlamda önemli olacaktır.

İlk tur konuşmalarının tamamlanmasının ardından katılımcılara söz verilmiş ve dinleyicilerin değerlendirmeleri alınmıştır. Tartışma bölümünde NATO'nun geleceği, transatlantik ilişkilerin dönüşümü ve ittifakın yeni dönemde üstleneceği roller üzerine çeşitli görüşler dile getirilmiştir.

Prof. Dr. Emre Erşen söz alarak, Biden sonrası dönemde Amerika Birleşik Devletleri'nin yeniden geleneksel transatlantik çizgiye dönüp dönmeyeceği sorusunu gündeme taşımıştır. Bununla bağlantılı olarak olası bir “NATO 4.0” döneminin nasıl şekillenebileceği ve bu dönüşümün uluslararası sistem üzerindeki etkilerinin tartışılması gerektiğini belirtmiştir. Erşen'e göre NATO içerisindeki farklı çıkarlar, müttefiklerin üstlendikleri risklerin çeşitlenmesi ve üye ülkeler arasındaki öncelik farklılıkları, ittifakın yeni bir evreye geçişinin işaretleri olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle gelecekte NATO gündeminin yalnızca geleneksel güvenlik meselelerinden oluşmayacağını, ittifakın yeni sorun alanlarıyla karşı karşıya kalacağını ifade etmiştir. Ayrıca ABD başta olmak üzere tüm üyelerin NATO'ya bakış açılarının değişmekte olduğunu vurgulamıştır.

Prof. Dr. Gonca Oğuz Gök ise tartışmaya NATO'nun varlık nedenine ilişkin temel sorular üzerinden katkı sunmuştur. NATO'nun neden varlığını sürdürdüğü ve günümüzde yaşanan dönüşümlerin hangi dinamikler tarafından tetiklendiği sorularının önemine dikkat çekmiş; ayrıca NATO'nun gerçekten dönüşüp dönüşmediği veya mevcut değişimlerin yalnızca söylemsel düzeyde mi kaldığı hususlarının da değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Dr. Ferit Belder ise özellikle toplantıda öne çıkan “değişken geometri” ve konu bazlı koalisyonlar yaklaşımının dikkat çekici olduğunu ifade etmiştir. Belder'e göre farklı aktörlerin farklı konular etrafında şekillendirdikleri esnek koalisyonlar, zaman zaman birbirleriyle çelişen politikalar da üretebilmektedir. Bu durumun NATO içerisindeki görüş ayrılıklarını daha da derinleştirip derinleştirmeyeceği sorusunun önemli olduğunu belirtmiştir. Ayrıca NATO'nun yokluğu halinde üye devletlerin yaşayabileceği güvenlik kaygılarının ve belirsizliklerin de tartışılması gerektiğini ifade etmiştir. NATO'nun uzun yıllar boyunca ürettiği ortak güvenlik bilgisinin ve kurumsal alışkanlıkların ortadan kalkmasının nasıl bir ontolojik güvenlik sorunu yaratacağı sorusunun da dikkate değer olduğunu vurgulamıştır.

Türkiye'nin özgül dış politika öncelikleri ile NATO yükümlölükleri arasındaki denge nasıl şekillenmektedir?

Tartışmaların ardından ikinci tur değerlendirmelerine geçilmiştir. İlk olarak söz alan Doç. Dr. Helin Sarı Ertem, güncel krizlerin söylemsel boyutunun giderek daha önemli hale geldiğini belirtmiştir. Özellikle İran etrafında şekillenen güvenlik tartışmalarında nükleer meselenin savaşın gerekçesini ve algılanış biçimini dönüştüren merkezi bir unsur haline geldiğini ifade etmiştir. Ertem'e göre nükleer kapasite ve buna ilişkin söylemler, çatışmaların hem meşruiyet çerçevesini hem de uluslararası kamuoyundaki algısını önemli ölçüde etkilemektedir.

Ertem ayrıca yaklaşan Ankara Zirvesi'nin NATO açısından kritik bir dönemeç olacağını belirtmiştir. Zirve öncesinde Donald Trump'ın katılıp katılmayacağına ilişkin tartışmaların dikkat çekici olduğunu ifade etmiş; Dışışleri Bakanı Hakan Fidan'ın Trump'ın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a duyduğu saygı nedeniyle zirveye katılabileceğine yönelik açıklamalarının diplomatik açıdan önemli bir alt metin taşıdığını vurgulamıştır. NATO gibi kurumsal bir yapının zirvesine katılımın kişisel ilişkiler ve liderler arası bağlar üzerinden tartışılmasının, ittifakın kurumsal dayanıklılığı ve geleceği açısından üzerinde düşünölmesi gereken bir mesele olduğunu belirtmiştir. Bu durumun NATO'nun gelecekte karşılaşılabileceği kurumsal dayanıklılık krizlerinin farklı bir boyutuna işaret ettiğini ifade etmiştir.

**“
Helin Sarı Ertem:
NATO gibi kurumsal
bir yapının zirvesine
katılımın kişisel
ilişkiler ve liderler
arası bağlar üzerinden
tartışılmasının,
ittifakın kurumsal
dayanıklılığı ve
geleceği açısından
üzerinde düşünölmesi
gereken bir mesele
”**

Prof. Dr. Tarık Oğuzlu ikinci turdaki değerlendirmelerinde, gelecekte yeniden ortaya çıkabilecek bir bipolar uluslararası sistemin NATO tartışmalarını önemli ölçüde dönüştürebileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede Donald Trump'ın NATO açısından bir tehdit mi yoksa bir fırsat mı olduğu sorusunu gündeme getirmiştir. Oğuzlu'ya göre Trump'ın Avrupa ülkelerini daha fazla savunma harcaması yapmaya zorlaması ve mali yük paylaşımını teşvik etmesi, NATO'nun iş bölümünü daha dengeli hale getirme potansiyeline sahip olduğundan belirli açılardan olumlu sonuçlar da doğurabilir.

“

Tarık Oğuzlu: NATO yalnız dış tehditlere karşı değil, üye ülkeler arası gerilimlerin yönetilmesi için de önemlidir. Bu da Türkiye açısından önemlidir.

”

Oğuzlu, ABD'nin NATO'dan elde ettiği faydaların yalnızca güvenlik alanıyla sınırlı olmadığını vurgulamıştır. NATO sayesinde ABD'nin savunma sanayi ürünleri için önemli bir pazar oluşturduğunu, Avrupa güvenlik mimarisinde merkezi konumunu koruduğunu ve müttefikleriyle birlikte hareket etmesinin dış politika kararlarına daha yüksek meşruiyet kazandırdığını ifade etmiştir. Avrupa açısından ise NATO'nun ABD'yi Avrupa güvenliğine bağlı tutan, Washington'un dikkatini Avrupa üzerinde tutmasını sağlayan ve kıta güvenliğini garanti eden temel mekanizma olduğunu belirtmiştir.

Türkiye açısından NATO üyeliğinin önemine de değinen Oğuzlu, ittifakın yalnızca dış tehditlere karşı değil, üye ülkeler arasındaki gerilimlerin yönetilmesi bakımından da önemli işlevler üstlendiğini ifade etmiştir. NATO'nun bulunmadığı bir ortamda Türkiye'nin bazı Avrupalı aktörler tarafından daha farklı ve potansiyel olarak daha tehditkâr biçimde algılanabileceğini belirtmiştir.

Bunun yanında NATO üyeliğinin Türkiye'nin Rusya ve Çin gibi aktörlerle ilişkilerinde pazarlık gücünü artırdığını, Ankara'ya önemli bir stratejik manevra alanı sağladığını vurgulamıştır. Oğuzlu'ya göre Türkiye'nin NATO'ya yaklaşımı ideolojik veya romantik bir bağlılıktan ziyade pragmatik ve çıkar temelli bir perspektife dayanmaktadır. Bu nedenle NATO üyeliği, Türkiye'nin coğrafi, stratejik ve güvenlik çıkarlarını koruyan önemli bir araç olmayı sürdürmektedir.

İkinci tur tartışmalarında yeniden söz alan Dr. Ozan Ahmet Çetin, Prof. Dr. Tarık Oğuzlu'nun Türkiye'nin NATO üyeliğine ilişkin değerlendirmelerine büyük ölçüde katıldığını ifade etmiştir. Türkiye'de zaman zaman dile getirilen “geçim ehli devlet” anlayışının ve pragmatik dış politika yaklaşımının da benzer gerekçelerden beslendiğini belirtmiştir.

“

***Tarık Oğuzlu:
NATO üyeliği
Türkiye'nin Rusya ve
Çin gibi aktörlerle
ilişkilerinde pazarlık
gücünü artırmakta,
Ankara'ya önemli bir
stratejik manevra alanı
sağlamaktadır.***

”

“

***Ozan Ahmet
Çetin:
Türkiye'nin
NATO'ya
yaklaşımı çoğu
zaman ideolojik
değil, güvenlik ve
çıkarcı temelli bir
perspektife
dayanmaktadır.***

”

Özellikle İran'a ilişkin gelişmeler sonrasında bu tür yaklaşımların daha fazla görünür hale geldiğini ifade eden Çetin, Türkiye'nin krizlerle çevrili bir coğrafyada yer alması nedeniyle ittifak ilişkilerinin sunduğu imkanları kullanma konusunda güçlü bir tecrübeye sahip olduğunu ve NATO üyeliğinin sağladığı avantajların da farkında bulunduğunu vurgulamıştır. Bu nedenle Türkiye'nin NATO'ya yaklaşımının çoğu zaman ideolojik değil, güvenlik ve çıkar temelli bir perspektifle şekillendiğini belirtmiştir.

Arda Mevlütoğlu ise Türkiye kamuoyunun NATO'ya yönelik algısına dikkat çekmiştir. NATO üyesi ülkeler arasında ittifaka karşı en olumsuz yaklaşımlardan birinin Türkiye'de görüldüğünü ifade etmiş; buna rağmen Türkiye'nin NATO operasyonlarına en fazla katkı sağlayan ülkelerden biri olduğunu belirtmiştir. Ayrıca NATO üyesi ülkelere gerçekleştirilen bazı kamuoyu araştırmalarında, olası bir kriz durumunda Türkiye'nin savunulmasını destekleme konusunda Türkiye'nin müttefik ülkeler arasında en düşük destek oranlarından birine sahip olduğuna dikkat çekmiştir.

Mevlütöğlu'na göre özellikle Fransa ve Almanya'da zaman zaman Türkiye'ye yönelik mesnetsiz suçlamalar, kibirli yaklaşımlar ve çifte standartlı değerlendirmeler görülmektedir. Bu durumun Türkiye'de Avrupa müttefiklerine yönelik güven sorununu derinleştirdiğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Türkiye'nin NATO mekanizmalarını kullanarak ikili ilişkilerini geliştirmesinin ve ittifak içerisindeki ağırlarını güçlendirmesinin önemli avantajlar sağlayacağını belirtmiştir. Avrupa Birliği'nin ve bazı Avrupa ülkelerinin Türkiye'yi nasıl algıladıkları sorusunun önümüzdeki dönemde daha fazla önem kazanacağını vurgulamıştır.

“

***Arda Mevlütöğlu:
Türkiye'ye yönelik
mesnetsiz suçlamalar,
kibirli yaklaşımlar ve
çifte standartlı
değerlendirmeler,
Türkiye'de Avrupa
müttefiklerine yönelik
güven sorununu
derinleştirmiştir.***

”

“

Erman Tatlıoğlu:
Türkiye NATO'nun
doğrudan bölgeye
müdahil olmasını
tercih etmemektedir.

Bunun yerine
Karadeniz'e kıyıdaş
ülkelerin kendi
aralarında çözüm
üretmesini
savunmuştur. Bu da
Türkiye'nin bölgesel
denge politikasını
yansıtmaktadır.

”

Dr. Erman Tatlıoğlu ise son yıllarda Türkiye'nin NATO içerisindeki görünürlüğünün belirgin biçimde arttığını ifade etmiştir. Özellikle insansız hava araçları, savunma sanayii yatırımları ve askeri teknolojiler alanındaki gelişmelerin Türkiye'nin ittifak içindeki profilini yükselttiğini belirtmiştir. Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Karadeniz'de ortaya çıkan güvenlik sorunlarını örnek gösteren Tatlıoğlu, Ukrayna kıyılarından sürüklenen mayınlar nedeniyle oluşan güvenlik riskleri karşısında Türkiye'nin NATO'nun doğrudan bölgeye müdahil olmasını tercih etmediğini, bunun yerine Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerin kendi aralarında çözüm üretmesini savunduğunu ifade etmiştir. Ona göre bu yaklaşım, krizin daha fazla tırmanmasını engelleyen ve Türkiye'nin bölgesel denge politikasını yansıtan başarılı bir strateji olmuştur. Tatlıoğlu ayrıca Türkiye'nin Karadeniz güvenliği bakımından bölgenin en önemli aktörlerinden biri haline geldiğini ve Avrupa Birliği'nin de Türkiye ile çeşitli güvenlik ve savunma alanlarında iş birliğini geliştirmeye çalıştığını belirtmiştir. Yaklaşan Ankara Zirvesi'nin büyük kararların alınacağı bir toplantı olmaktan ziyade sembolik ve diplomatik önemi yüksek bir organizasyon olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Buna rağmen zirveye ev sahipliği yapacak olmasının Türkiye'nin bölgesel konumu ve NATO içerisindeki görünürlüğü açısından önemli bir katkı sağlayacağını vurgulamıştır.

Prof. Dr. Zuhâl Mert Uzuner ise değerlendirmelerinde Doğu Akdeniz ve Kıbrıs meselesine özel önem vermiştir. Küresel enerji krizleri ve hidrokarbon kaynakları üzerindeki rekabetin Kıbrıs sorununu yeniden uluslararası gündemin önemli başlıklarından biri haline getirdiğini ifade etmiştir. Güney Kıbrıs'ta mevcut koşullarda kapsamlı bir çözümü kabul etmeye hazır bir siyasi iradenin bulunmadığını belirten Uzuner, son yıllarda İsrail-Kıbrıs-Yunanistan ekseninde gelişen iş birliklerinin NATO ve bölgesel güvenlik tartışmalarıyla da ilişkilendirildiğini ifade etmiştir.

Uzuner'e göre Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Türkiye'nin stratejik önemi daha da artmıştır. Türkiye'nin yalnızca NATO için değil, Amerika Birleşik Devletleri açısından da vazgeçilmez ortaklardan biri haline geldiğini belirtmiştir.

Orta Asya, Kafkasya, Afrika ve Orta Doğu gibi farklı coğrafyalarda Türkiye'nin sahip olduğu diplomatik ve stratejik ağların, Ankara'yı Washington açısından önemli bir ortak konumuna taşıdığını ifade etmiştir. Bu nedenle Ankara Zirvesi'nin yalnızca NATO açısından değil, Türkiye'nin bölgesel ve küresel konumunun görünür hale gelmesi bakımından da önemli olduğunu vurgulamıştır.

Uzuner ayrıca ABD'nin yük paylaşımı ve bölgesel istikrar arayışları açısından Türkiye'ye duyduğu ihtiyacın arttığını belirtmiştir. Buna karşılık Fransa ile yaşanan bazı görüş ayrılıklarının farklı coğrafyalarda da kendisini gösterdiğini ifade etmiş; özellikle Afrika'da Türkiye ve Fransa arasındaki rekabetin zaman zaman Doğu Akdeniz ve Kıbrıs gibi alanlara da yansıdığını dile getirmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın son dönemde yaptığı açıklamaların Türkiye'nin stratejik konumunu doğru biçimde vurguladığını belirten Uzuner, Türkiye'nin güvenlik ve istikrar üretme kapasitesi bakımından ABD'nin en önemli ortaklarından biri olduğunu ifade etmiştir.

Tartışmalara katkı sunan Ferit Belder ise İsrail'deki Türkiye algısına ilişkin değerlendirmelerde bulunmuştur. Belder'e göre İsrail kamuoyunda Türkiye'ye ilişkin tartışmalar çoğu zaman belirli siyasi aktörler ve güncel gelişmeler üzerinden yürümekte, ancak Türkiye geniş çaplı ve kalıcı bir "öteki" olarak konumlandırılmamaktadır. Türkiye'ye ilişkin eleştirilerin önemli bir kısmının geçmişten gelen belirli siyasi anlaşmazlıklara dayandığını ifade eden Belder, İsrail kamuoyundaki temel güvenlik kaygılarının çok cepheli savaş ihtimali, bölgesel yalnızlaşma ve ABD desteğinin azalması gibi başlıklar etrafında şekillendiğini belirtmiştir.

Bu değerlendirmelerin ardından dinleyicilerden gelen sorular alınmış ve toplantı soru-cevap bölümüyle devam etmiştir.

Zuhal Mert Uzuner: Türkiye'nin güvenlik ve istikrar üretme kapasitesi bakımından ABD'nin en önemli ortaklarından biridir. ABD'nin yük paylaşımı ve bölgesel istikrar arayışları açısından Türkiye'ye duyduğu ihtiyaç artabilir.

MURCIR

MARMARA ÜNİVERSİTESİ MARMARA UNIVERSITY
ULUSLARARASI İLİŞKİLER RESEARCH CENTER FOR
ARAŞTIRMA ve UYGULAMA MERKEZİ INTERNATIONAL RELATIONS